

Дванадесета международна конференция за история и археология на Йордания: „Прозрачни граници“

Здравко Димитров^а

^аСекция за антична археология, Национален археологически институт с музей, Българска академия на науките, ул. Съборна 2, София 1000, България; zdravkodimitrov@abv.bg

12th International Conference on the History and Archaeology of Jordan (ICHAJ 12): “Transparent Borders”

Zdravko Dimitrov ^а

^аDepartment of Classic Archaeology, National Institute of Archaeology with Museum, Bulgarian Academy of Sciences, 2 Saborna Str, 1000 Sofia, Bulgaria; zdravkodimitrov@abv.bg

В началото на май 2013 г. (05.05-12.05.2013 г.) в университета Хумболдт в Берлин бе проведена 12-тата Международна среща на учени от цял свят, които работят и изследват старините на една от най-богатите на културно-исторически останки близкоизточни страни – Йордания.

В областта на хуманитаристиката, поредицата от конференции за история и археология на Йордания е най-авторитетната. Тя е иницирана и създадена от международната научна общност, работеща в Леванта. Организирането ѝ датира от самото навлизане на международните научни школи и институти в Йордания през 50-те и 60-те години на ХХ в.

Научният форум се явява среща на всички най-изтъкнати учени и международни организации, които са ориентирани към изследванията на Близкия Изток. Той се провежда на всеки три години като домакинството е на ротационен принцип – 2007 САЩ (Вашингтон), 2010 Франция (Париж), 2013 – Германия и респективно Берлин. Организирането на конференциите се възлага на научните институти и школи от тези страни – American Centre of Oriental Research, Institut Français du Proche Orient, Council of the British Research in Levant, Deutsches Archäologisches Institut и др., като в страните домакини сериозна подкрепа оказват винаги партньорите на тези големи близкоизточни изследователски центрове – Сорбоната, Института за история на изкуствата в Париж, Хумболдт университет в Берлин, Университета Браун в САЩ и др.

Най-важният факт в тази насока е крайният резултат от тези тригодишни научни форуми на най-високо ниво. Това е многотомната поредица от сборници: *Студии за История и Археология на Йордания*. До днес от него са излезли всичките 11 поредни тома, а след конференцията в Берлин се подготвя и дванадесетият, който ще бъде под редакцията на проф. Щефан Шмит, изследовател на Петра.

Авторитетният вид на изданието е комбиниран с изключително точни принципи на неговото организиране. Всички статии и студии са двойно реферирани. Огра-

ниченятията за обема на изследванията са до 20 страници, но при належачи проблеми и разработки от типа „студии“ е допустимо тяхното издаване. Печатът е висококачествен, като отдавна се допускат и далеч по информативните цветни илюстрации.

Откриването на 12-та Международна конференция за История и археология на Йордания се проведе в Pergamon-Museum, Museumsinsel, Berlin. На церемонията пред Пергамския олтар речи изнесоха проф. Херман Парцингер, Негово кралско височество принц Ал-Хасан бин Талал от Хашемитско Кралство Йордания (брат на краля на страната), проф. Харалд Браун, г-н Ибрахим Саиф (министър на Туризма и Античността на Йордания), проф. Петер Функе (вицепрезидент на Германската изследователска фондация), проф. Фридерике Флес (президент на Германския археологически институт), проф. Петер Френш (вицепрезидент на Хумболдт университет в Берлин) и проф. Михаел Майер (говорител от програмата Тороі към Свободния университет в Берлин).

Програмата на конференцията бе съсредоточена в четири зали на Хумболдт университет – зала Фриц Ройтер, Сенат-заал и две големи студентски аудитории. Освен в сградата на Университета на Унтер ден Линден голям брой презентации бяха изнесени в модерната нова сграда зад него – т. нар. Грим-Центрум.

Като научна проблематика изследванията на учените, работещи с материалите от днешна Йордания, бяха разделени на единадесет отделни сесии: каменна епоха (палеолит), неолитикум (неолит), елинистическа и ранноримска епоха, римска императорска епоха (на първо място изследванията за Декаполиса), Набатейска култура, кръстоносен период/средновековна епоха, късна праистория на пустинните региони на Йордания, бронзова епоха и желязна епоха (т. нар. библейска археология на Светите земи), раннохристиянска/ранновизантийска археология и ранноислямската епоха. Специални сесии бяха организирани за епиграфика и палеография, интердисциплинарните методи, музеите и музейната дейност в Йордания и за водещите аспекти на културно-историческото наследство в Йордания. Също в отделна сесия бяха открити най-важните германски изследвания в страната – тези на Тел Зираа и Дейр Алла, селищни могили с изключително значение за цялата човешка история.

В отделните сесии бе съблюдавана и определена хронология на изследванията, както и географския принцип на подреждане на научните доклади.

През първия работен ден на научния форум започнаха и представянията на докладите, свързани с културно-историческите паметници, които са оставили най-богати и видими днес останки в Йордания, а именно градовете на т. нар. Декаполис. Част от тях са днес в Йордания и са разположени в северната част на страната, близо до границите със Сирия, Израел и Ливан. Градове като Гераса, Гадара, Пела, Филадельфия и до ден днешен предоставят огромни архитектурни комплекси и редица монументи, предмет на един от най-силните потоци на културно-историческия туризъм в света.

На 06.05.2014 г. в залата на Грим-центрум започнаха презентациите и разискванията на изследванията на Гераса, днешния Джераш, наречен „Помпей на Изтока“, поради изключителната запазеност на архитектурните останки от целия античен град. Днешната визия на Гераса е не само сравнима с тази на Ефес в Турция, но и значително по-добра. От десетки години в Гераса работи най-големия френски екип на територията на Йордания, воден от проф. Жак Сане (организатор на предходната конференция за Йордания, в Париж през 2010 г.). Той изнесе доклад на тема, касаеща уникалния форум на Гераса – единствен в Близкия изток с овална форма и значител-

но изместен от центъра на града. Резултатите от новите стратиграфски проучвания на този площад дават възможност на френските колеги да посочат сигурни данни за наследство от елинистическата епоха на Гераса, което е оказало голям влияние при оформлението на тази архитектурна структура.

Особено важен и обстоен бе докладът на проф. Томас Вебер, който представи мраморната скулптура от Източните бани на Гераса. Лоран Толбек от Университета в Брюксел се спря на „римските градове“ (цивитас) и техните територии в провинция Арабия.

В тази сесия, изследваща архитектурните паметници от римската императорска епоха на Гераса, бе и българското участие в този научен форум. С доклада на тема: „Мавзолеят на Германус – анализ на един етап от историческото развитие на коринтския ордер в Гераса през римската епоха“ на автора се падна честта да открие първото заседание на конференцията. Проблемът с т. нар. „Гробница на Германус“ наистина показва необходимостта от активно и детайлно проучване на античната архитектура в Йордания: налице са хиляди архитектурни комплекси, които, макар и описвани от повече от 100 години и разработвани от над десет вида различни международни научни школи, не могат да бъдат детайлно изследвани поради изключително големия си обем и запазен напълно архитектурен вид.

Може би още по-интересна, от гледна точка на архитектурните останки и монументалността на разглежданите паметници, бе сесията, посветена на Набатейската култура – местната антична култура, създава уникални паметници на Световното културно наследство като Петра, Хегра, Ад-Раба, Акаба и Вади Рам.

Откроиха се изследванията на проф. Шефан Шмит на хълма ел-Кубта, свързани с най-старите етапи от историята на създаването на уникалната Набатейска култура и на д-р Карл-Уве Маалер от Университета в Майнц, който докладва най-новите германски разкопки от центъра на антична Петра.

Редно е да спомена, че в областта на бронзовата и желязната епоха бяха представени изключително интригуващи доклади. В тази част от конференцията на много високо научно ниво бяха докладите на проф. Стивън Бърг от Университета на Сидни, Австралия, който проучва античната Пела, но в нейния най-ранен период – от бронзовата епоха, и на колегите, които изследват ранните периоди от историята на Петра.

На тази конференция, а и от цялостното развитие на археологическата наука в днешна Йордания, особено се откроява силният акцент, който учените поставят върху късните етапи на праисторията – в рамките на Светите земи под този термин се разбира късния халколит и прехода към бронзовата епоха. В тази област най-силно се открииха докладите на д-р Юта Хезер (директор на Германския протестантски институт в Йордания) за перфектните теренни проучвания на Тел Зира, в Северна Йордания, до Гадара, както и на колегите, работещи на Тел Дейр Алла, в долината на река Йордан.

От особено значение в тези т. нар. „Библейски времена“ са проучванията на няколко обекта около Мъртво море. През последните години бяха установени нови археологически данни за т. нар. „Светилище на Лот“, за важния обект Баб ед-Драа, идентифициран от някои като вероятния Содом и разбира се, разкопките на мястото на Светото кръщение – Бетани, областта малко по-северно от вливането на р. Йордан в Мъртво море. Но, безусловно, най-силни и активно пропагандирани са проучванията на един обект, разположен високо над падината на Мъртво море, точно срещу

Обетованата земя (Израел) – обектът Махаерус, където бе локализиран Палатът на юдейския цар Ирод Велики и се смята за лобно място на Йоан Кръстител. В него понастоящем се провеждат разкопки от екипа на проф. Г. Вьорош от Будапеща. Унгарският ни колега обстойно ни запозна с данните от четирите археологически кампании проведени досега – „Machaerus: Excavations and Surveys (2009-2012)“.

В края на конференцията бе взето решение следващата среща на научната общност, работеща в Близкия Изток да се проведе в самата столица Аман, Йордания през 2016 г. Така за първи път от много години, повече от две десетилетия, изследователите ще се завърнат за да представят своите нови виждания по проблемите на блискоизточната история и археология в Светите земи.